

Consolat (cap. 233, Pard. 309). I en el sentit poc castís 'assegurad, afermat': «la campaneta que toca los quarts queda *afiançada* en una gabieta de ferro sobre el primer pilar», B. de Maldà (*Excursions*, p. 129). *Afiançable*. *Afiançador*. *Afiançament*.

Afiar o *afidar*, etc., i *afidàvit*, document de declaració i garantia, pres del baix llatí *afidavit* 'va donar fe'. *Desafiar* [fi S. XIII, *Crònica* de Jaume I]; *desafiament* [*Crònica* de Muntaner]; *desafiador*, *desafiant*, i el castellanisme *desafiu* [Ss. XVI-XVII]. *Confiar* [S. XIII]: «senyer Déus --- a vós tot sol deman perdó, e en vós me confiy, e per vós me met en perill ---», Lull (*Blanquerna*, NCL. III, 123.23); Pres. 1 *confiu* Ant. Canals (*Arxa de Anima*, NCL., 166); avui més aviat present en -ii a les Illes: «*confiï* que 'm perdonareu / mes culpes i mus pecats», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 13). *Confiant*. *Confiat*. *Confiança* [Llull]; *Cròn.* del Cerimoniós; «lo principal favor y *confiansa* se ha de posar en Déu», OPou (*TbPu.*, 166); *confiament* [Llull].

Duplicats savis: *confidència* i *confident* [Lacav.], dels ll. *confidens*, -tis, *confidentia*, del part. actiu del ll. *confidere* 'tenir confiana'; *confidencial*. *Desconfiar* [Llull; S. XVI, Acadèmia dels *Desconfiats*], *desconfiança* [DTo. 1647]; abans s'havia usat *desfiar-se* de (*VidesR*, gloss.; *desfiança*): «blasmà --- de la desobediència e de la *desfiansa*», *VidesR*, f° 79v2, traduïnt el ll. *diffidentia* (nota 120).

Malfiar-se [princ. S. XX]; *malfiança*.

Refiar [S. XV], que s'havia usat com a intr.: «los stranys en vós confien / la plassa 'ls tindreu segura / qu' altrament no-y trametriem / sinó con de vós *refien*, / qu' en dret servareu mesura», Jaume d'Olesa, a. 1487 (*JqMBover*, *Bibl. Escr. Balears* II, 16.34.4); «*refiar* de alguna cosa: aliciuis rei spe niti» (Lacav.); «si del dot de ta muller / *refies*, seràs grosser», Carles Ros (*AdagesR*, val. 1736, p. 97); però el més corrent és *refiat* (dita proverbial: «los *refiats* són tan penjats» en el DTo. 1647) i almenys en el Princ., *refiar-se* («*ar-se*: confiar-se, *fidere*», Belv.), que observem ja en un vell romanç: «que tens una cambra / que te'n pots *refiar*», MilàF (*Romlo.*, 114B30). +*Refiança* bell i útil neologisme de Xènius, que els lèxics i mestres de català deixen caure en lamentable oblit («avui la *refiança* ja no és tan bella ---» en el *Glossari* de l'Ors), que tan bé servia per reemplaçar l'útil angl. *dependability* (que junt amb *dependable*, recentment s'ha proposat de substituir per *fiable* i *fiabilitat*, ço que no sembla desencertat però sí menys natural i expressiu, i més artificiosos); *refiament*.

Fidúcia [S. XV], llatíisme poc usat, ll. *fidúcia* 'confiança'; *fiducialment*; *fiduciari* [1695, Lacav.]. *Refé*. *Afeat* (*AlcM*, § 2).

Porfidia i també, en molts llocs, *perfidia*, 'obstinació, tenacitat', pres per via mig-sàvia del ll. *PERFIDIA*, 'manca de fe, deslleialtat, mala fe' (derivat de *perfidus* 'el qui jura en fals', 'enganyador'), que en els Pares de l'Església va pendre el sentit d'heretgia,¹ i d'aquí després 'contumàcia': apareix primerament *porfia* en Jaume I, *Cròn.* (forma arcaica més popularitzada, que torna a sortir en algun altre medieval, i que llavors natu-

ralment no és suspecta de ser presa del castellà, però modernament sí que és castellanisme: «venc En G. de Muntcada --- que'l mal l'i esmenàssem; e Nós respodem que ---Ço que Nós n'avem feyt, que-u havem feyt ab dret, e que neguna esmena no li n fariem --- e --- aguem-nos a vençre per paraula e per *porfia*, e per cuydar que-s partiriem de la manera falsa que presa avien», Ag., p. 40, § 24).

Més tard es generalitza, amb tractament més savi, *porfidia*, ja en molts clàssics dels Ss. XV i XIV: «totz los de cascuna host --- havien una pensa e un propòsit, ço és venjar ab pròpia mort lu[r]s justes dolors: la dura *porfidia* dels cartaginesos e la supèrbia dels romans se lançen e-s vessen a tota crueltat de naffres ---» Antoni Canals, *Scipiò e Anibal* (NCL., 7413, amb variant *porfiria*), ací doncs amb el matis d'«insistència» (també *Curial* I, 130, i 'acció insistent' en Jaume I); el verb *porfidiar* 'repetir fins a fer-se pesat': «Déu verdader / --- / si tu-l supliques / e li repliques, / Ell t'oirà / e guarirà; / la Cananea / --- ab querimònia / *porfidiant* / e alt cridant, / ---Senyor, mercé! --- / d'Ell obtengué / que fon curada», JRoig (*Spill*, v. 12139). I vegeu altres testimonis en *DAG*. i *AlcM*.

És la forma que ha dominat també a les Illes: *profidi* f. vulgarment a Mall., *porfedi*² o *porfèdia* i *porfèdiar* a Eivissa ('discutir', Castelló, *Rond. Eiv.*, 38); també hi ha *porfia* en castellà [Ss. XII-XIII, però també *porfidia* en el XIII i XIV], i el manlleu al basc *burfidia*; mentre que amb el mateix sentit ha quedat més aviat el vocalisme *per-* en gallegoport. *perfia* [S. XIII] i en it. antiq. i dial. *perfidia* (ja medieval) i més vius fins avui *perfidiane* i *perfidioso*. El canvi de *per-* en *por-*, almenys en castellà, pot ser degut sobretot a substitució d'un prefix per un altre de més popular; però, sobretot en català, la *o* serà deguda encara més a la influència de les dues consonants labials que l'enclouen (fàcil sobretot en la pron. mallorquina *profidia*).

Però també s'ha mantingut entre nosaltres el vocalisme primitiu *perfidia* (i *perfidios*), dominant sobretot en la llengua del Princ., i ja en el DTo. (1647), «*perfidia*: pervicacia», *perfidiajar*, «*perfidios* en mal: contentio us, pertinax ---; p. en bé: perseverans ---») i que trobem en molts escr. Renaix. Fins en el DOrt. de 1917 no admetia Fabra altra cosa que *perfidia* = cast. *porfia*, així com *perfidios* i *perfidiejar*; però en Converses Filològiques dels anys 1920-23 preconitzà l'adopció literària de la variant clàssica i mallorquina *porfidia* (amb els seus corollaris), que tenia l'avantatge de distingir pels mots els conceptes de tenacitat i el de mala fe (*perfidia*, *pèrfid*), proposta que fou generalment acceptada.

En el DCEC (llarg article PORFIA, augmentat en el DECH, i ja en AILC II, 145ss.) vaig documentar amplament en el llatí tardà (Ss. IV i V) dels Pares Cristians el nou significat d'heretgia,¹ i vaig raonar detingudament, amb molts paral·lels, el canvi d'aquest significat fins al de 'contumaç' i 'pertinaç, tenaç'. Sembla suficient remetre ara, per a tot això, a aquell explícit i detallat estudi.

DERIV.: *Perfidiar* [S. XV, supra, i altres del S. XV].